

שבת קב: (תחילת הפרק) עד קג. (המשנה השניה)

ביאורי מושגים

בניה בכלים - רב ושמואל נחלקו בסוגייתנו האם המחזק מעדר בעזרת יתד חייב משום מכה בפטיש או משום בונה. הראשונים נחלקו האם שמואל פטר כיוון שהוא סובר שעקרונית אין בניין בכלים או שעקרונית הוא מסכים שיש בניין בכלים אבל זה רק אם בנה את הכלי מתחילתו.

הראשונים נחלקו האם להלכה יש בניין בכלים: רש"י סבר שלהלכה אין בניין בכלים. זאת בהתבסס על שתי הנחות: א. שמואל סבר שאין בניין בכלים, ב. פוסקים כשמואל.

הרבה ראשונים חלקו על רש"י. חלק בגלל שסברו שגם שמואל מסכים שיש בניין בכלים (תוס' וש"ר) וחלק הסכימו ששמואל סבר שאין בניין בכלים אבל פסקו כרב (ר"ח) השו"ע פסק שאם בנה מהתחלה - יש בניין בכלים.

גם רש"י הסובר שאין בניין בכלים מחייב בונה כלי משום מכה בפטיש. הנפק"מ בינו לבין הפוסקים האחרים היא במקרה של סותר על מנת לבנות בכלים. רש"י פוטר והראשונים האחרים מחייבים.

משנה

הבונה, המסתת, המכה בפטיש - חייב בכלשהו.
כל העושה מלאכה המתקיימת - חייב.
רשב"ג: גם המכה בקורנס פטיש מסיבי על הסדן - חייב.

בני רחבה דחו את הסברם של רבה ורב יוסף:
לפי הסבר זה יש לחייב גם מי שרואה אומן בזמן מלאכתו - כיוון שהוא לומד מכך.

מדוע חייבים על המכה בקורנס:
רבה ורב יוסף: כיוון שהוא מתאמן כיצד להכות.
אב"י ורבא: כיוון שהוא מרכך את הפטיש.

רב אחא בר יעקב: השיעור נקבע על 'כלשהו' כיוון שכדי לסתום נקבים משתמשים בשיעור קטן.

משפט זה בא ללמד שגם אדם שעשה חור ומתעתד להרחיבו - חייב.

החייב על הנחת אבנים לבניה:

אבני השורה הראשונה - לא שמים בהם טיט אבל חייבים לתקוע אותם טוב ומדויק באדמה - לכן חייב כששם את האבן בצורה מדויקת ומהודקת.

אבני השורות שבאמצע - שמים עליהם טיט - לכן חייב רק כששם טיט.

אבני השורה העליונה - לא שמים בהם טיט ולא מדייקים בהם - לכן חייב כבר כששם את האבן.

המסתת אבנים
העושה חור בלול תרנגולים, והתוקע יתד בחיבור של המעדר לעץ התקוע בו (כדי לחזק את האחיזה של המקל במעדר).

רב: חייב משום בונה.
שמואל: חייב משום מכה בפטיש.

בהסבר המח' בעניין התוקע יתד במעדר - עיין בביאור מושגים.

ר' יוחנן: סבר כשמואל לעניין מסתת.

משנה

החורש, המנכש, המקרסם קוצץ ענפים יבשים, והמזרד קוצץ ענפים לחים - חייב בכלשהו.
התולש ענפים או עשבים:
אם כדי להועיל לעץ/אדמה - חייב בכלשהו.
אם כדי לאסוף את הענפים/עשבים - חייב רק כשבענפים יש שיעור שניתן לשימוש (ענפים - היסק, עשבים - אכילת בהמות).

השיעור הוא 'כלשהו' כיוון שכדי לזרוע זרע אחד מספיק חור קטנטן.

שאלה: גם אם כוונתו לענפים מדוע לא חייב על ייפוי האדמה?
תשובות:
1. מדובר באגם (בקעה) שבו אין צורך בייפוי.
2. מדובר בשדה חבירו שבה לא אכפת לו מהייפוי (למרות שזה 'פסיק רישיה ולא ימות' כיוון שהוא לא נהנה אין חיוב).